

Н. Королева.

На могилу Вчителів.

(З приводу 20-х роковин з дня смерті).

Стати за ученицю Миколи Віталієвича Лисенка та ще й втриматись на тому становищі довший час — було зовсім нелегко. Бо ж М. В. єдиний з-поміж професорів музики в Київському Інституті дівчат-шляхтянок має право сам вибирати собі учениць, тоді, як іншим їх просто призначали. Лисенко ж відзначав у списках тих інституток, спочатку їх не бачивши, котрих погоджувався вчити. Одначе це ще не гарантувало, що ті учениці так і залишаться в нього до кінця року, чи аж до кінця шкільного курсу: часами після якоїсь лекції М. В. повідомляв директрису, що він відмовляється вчити ту чи іншу дівчину.

— Не здібна? Не хоче працювати? — допитувалась директриса.

— Ні, я цього не говорю, — делікатно відповідав М. В. — тільки я її не можу вивчити. Хтось інший напевне...

І ученицю „передавали“ іншому професорові.

В чім був секрет цих незрозумілих „примх“ славного музики, — ніхто не знав. Одначе жартували, що М. Л. вибирає собі лише гарненьких учениць. Та це не була правда, бо ж вибирав він їх поза-очі, дійсно мав між вибраними й зовсім негарних, нарешті мало хто міг в молодих літах враз так споганіти, щоб за кілька лекцій втратити шанси на вчення у Лисенка. Так само не оправдувало й припущення, що М. В. набірає собі лише найздібніших та найпрацьовитіших. Бо ж тоді я б напевне не була довго в нього в науці, не раз таки від нього чувши:

— Ой, ледача ж ця дівчина! Ледача!...

А я легко й швидко „читала ноти з аркуша“, а тому здебільшого й не приправляла завдання, будучи певна, що якоесь таки викручусь.

І от, лише сьогодні, коли згадую про це, немов би мені розвиднюється: й стає зрозумілим, чим керувався М. В. при своїйому „доборі“: Вітковська, Тарновська, Сваричевська, Омельницька, Борковська... — от прізвиська інституток, що вчилися у Лисенка. І не пригадую ніякого суто московського чи німецького, дарма, що їх була велика більшість..

Лисенкові лекції відбувались не в клясовій кімнаті, а в першій цокою інститутської книгозбірні. Була це велика, напівпорожня світлиця: в одному куті — полиці зі словниками та інформаційними книгами, в другому — рояль. Крім того, — стіл та стілець бібліотекарки, замість якої на час лекцій М. В.-ва сиділа, плетучи панчошу або шаль, преміла, білоголова, вся наскрізь старовинна постать — Олександра Максимовна, не то — Новицька не то — Савицька. Мала вона за обовязок лише бути присутною на лекціях М. В.-ча, більше нічого. Чому, коли у ніякого іншого

професора не бувало такого „присяжного свідка“? Найпевніше, що була це форма своерідної „цензури“ чи догляду за „сепаратистом“ чи за „тенденціями“. Одначе, коли це дійсно було так, то „цензор“ мало надавався до своєї функції, бо М. В. здебільшого звертався до Олександри Максимовни по українському й дуже з нею приятелював.

Одного разу я своїм звичаєм прийшла на лекцію невідготівлена. М. В. помітив це з першого акорду й, що напевно вже був чимсь раніш роздратований, — зненацька розгнівався на мене.

— Та що ж ви, власне, робите? Хіба ж ви не мусите виправлятися що-дня? Ну, що? — він смикнув за ріжок моєї теки, повної всяких нот. Мабуть тека була погано завязана, бо вона розтулилась і з неї птахами розлетілись по всій бібліотеці білі аркуші. М. В. підхопив деякі з них. В його очах зявилося здивовання, що враз перейшло в лагідний, приязний настрій. — То ви це співаєте? — запитав він, звертаючись до мене поперше по українському.

То була його композиція: — „Нащо мені карі очі“. За нею вийняв з купи нот — знов свої: — „Ой, одна я, одна“. А переглядаючи далі, знову натрапив на українські тексти.

— Так ось чим, панночко, бавитесь, замість вчити вправи, — вже жартував маестро. — А я бачу: ледача дівчина, дарма, що чорнобрива!... А ну, заграйте ще раз,

Тепер, схвильована несподіваною пригодою й незаслуженою ласкавістю професора, я враз почала збиватись в темпі. Микола Віталієвич, помагаючи мені тримати такт, підспівував без слів мелодію пески. За якусь хвилю, він відкинувся на спинку стільця й заспівав словами:

— „Зоря з місяцем над долиною зустрічалася“...

Я здивовано обернулась: мій ласкавий професор, заплющив очі й, пишучи пальцем в повітрі невидимі ноти, співав.

В першій хвилині я не догадалась, що маестро виборсався з марудної шкільної праці й полинув

...на Пегасі невговканим аж там,
Де мрія сльвом семибарвним світить,
Де з землею небо єдиниться
І де не знаєш, що є, а що — сниться“...

Але я глянула на Ол. Максимовну й зрозуміла. А тим часом М. В. легенько відсунув мене від рояля, взяв акорд і загравав нову, прекрасно-трагічну, з обірваними акордами мелодію

...„До білої зорі дожидалася.. Не діждалася“...

Моя пів-година скінчилася. З-за дверей виглядала слідуюча з черги учениця, що мала грати за мною. М. В. спинився, провів рукою, попрощався з Ол. Максимовною, попрощався зі мною, перепросив ученицю, що чекала черги, похитуючи в такт головою, пішов до виходу.

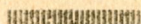
Так я була присутною при народженні прекрасного романсу.

З того часу М. В. ставився до мене, як до знайомої. Розпитував про мою родину, про моє походження, а одного дня

приніс мені написані його власною рукою ноти — „Зоря з місяцем“. Вгорі був надпис: „Моїй учениці...“

Я зберігла Лисенків автограф серед моїх улюблених зшитків, котрі завжди мала при собі. Та на початок війни, ідучи на фронт, побоялась я взяти ті ноти з собою, а лишила на схованку своєму батькові, що за тих часів уже був у приязних відносинах з славним Музикою, котрий відвідував нашу хату.

Біжать роки, як хвилі. Давно вже нема між живими моїго Любого Вчителя. Нема вже тата. Нема й тих нот. Лишилася тільки сама згадка. Яскрава й жива та свіжа, мов невянуча квітка. І так хочеться кинути з неї пелюсточки ароматні скромною офірою на далеку могилу Великого Маєстра. Най летять вони на Байкову Гору, як летіли з рук давніх Гелленів доробгим їхнім тіням в Елізіум, як плили з рук давніх українців до далеких „Рахманів“...

Джованні Паніні

Спомини та розважання про Леніна

(Оцінка більшовизму)

Славний сучасний італійський письменник видав в Парижі свій черговий останній твір роман п. з. „Гог“, в яким дає прекрасну і влучну характеристику багатьох сучасних літературних, філософічних, політичних і суспільних напрямків. Герой повісти, американський мільярдер Гог разом з автором блукає по світу і навчає розмову з визначними постатями сучасної Європи, в яких і виступають оцінки згаданих напрямів. Розділ того роману, що подає розмову Гога з Леніном, ласкаво переложив для нашого журналу і переслав о. В. М., Редemptорист.

Вганяв я майже цілий місяць, але вкінці вдалося мені діпняти свого. Прибув я до Росії виключно в тій цілі, щоби пізнати того чоловіка, та не хотів я відїзджати, розуміється, не побачивши його. На мою гадку він є з тих 3 чи 4 осіб живих, яких вартно послухати. І щоби дістатися до нього: коштувало воно мене чи не 20 тисяч доларів — дарунки жінкам комісарським, могоричі преріжні червоно-армейцям, жертви на сиротинці, тощо; але не жалую тієї розтрати. Чутка гомоніла тоді, що Володимир Іліч занедужав, перемучився, і приймав він лише своїх інтимних. Не мешкає він уже у Москві, але у сусідньому селі, у старій поміщицькій оселі. У п'ятницю вечором поборов я послідні труднощі; телефоном дістав я вістку, що мене очікують у неділю на прийняття.

Між іншим сказали Ленінові, що мої капітали можуть стати у добрій пригоді „Неп“-ові у його важких починах, і він згодився прийняти мене. — Привітала мене його дружина, тов-